

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus IX. De Feriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

TITULUS IX.

De Feriis.

SUMMARIUM.

1. *Feria alia Solemnes & Ordinaria, alia Repentina & Extraordinaria.*
2. *Festis diebus ab omni opere servili cessandum.*
3. *Liberalia opera iis diebus non prohibentur.*
4. *An scribere die festo liceat?*
5. *An pingere?*
6. *An iter facere?*
7. *An saltus, actusve musicos exercere?*
8. *An venari & piscari?*
9. *Alus bellandi an licitus die festo?*
10. *Militia & studium quatenus aequiparentur.*
11. *Intellectus l. Divus D. de Feriis & dilationibus.*
12. *Opera quaedam non servilia prohibita exerceri diebus festis, ut mercatus.*
13. *Ut qua concernunt processus judiciales.*
14. *Citatio facta die feriato ad non feriatum esse nulla.*
15. *Item facta die non feriato ad feriatum.*
16. *Citatus an tunc teneatur comparere die proximo non feriato?*
17. *Citatio pro die feriato causa hominum tenet.*
18. *An appellacionem interponere die festo liceat?*
19. *Arbiter an procedere eo die possit?*
20. *Executio an die festo licite fiat?*
21. *Actus voluntaria jurisdictionis non prohibiti die festo.*
22. *Iuramentum iudiciale prohibitum die festo.*
23. *An extrajudiciale?*
24. *Excessus huiusmodi precepti quale peccatum esset.*
25. *Obligatio illius durat toto die, & quo modo dies computetur.*
26. *Opera naturalia hac prohibitionem non continentur.*
27. *Excusatio ab observatione huius precepti primo, Necessitas privata, publica, proximi.*
28. *Secundo, Opera pietatis; licet de se servilia.*
29. *Tertio, Materia levitas vel opus modici temporis.*
30. *Quantum temporis spatium consentur modicum.*

31. *IV. Excusatio consuetudo.*32. *V. Dispersio superioris.*33. *An feris renuntiari possit?*

Ad dilationes spectant Feriæ, à feriendis hostiis nuacupata: * quæ aliæ sunt Solemnes & Ordinariæ, aliæ Repentinæ & Extraordinariæ, Priores vel in cultum divinum sunt institutæ, ut sunt dies Dominici & Festi, tempus Quadragesimale, vel in utilum humanum, ad futurum collectionem: quibus id committitur, ut iis cessent judicia privata & publica, atque in jus vocari possit.

Festis diebus hoc singulare est, quod ab omni opere servili Christianos vacare oporteat: *h. r.* quale est opus mechanicum & corporale non solum ex parte instrumenti, sed etiam ex proximo effectu, ad quem natura sua vel ex sui institutione ordinatum, ut fuerit, crearet, fodere, & similia.

Liberalia opera non veniunt sub prohibitionem, ne istius præcepti: ut etiam tota die iis inhære licet, citra peccatum, modò secundum Ecclesiæ præceptum ad iudicium Missæ; non distinguendo, subitæ lucri causa nec ne, quia ea non mutat rationem præcepti. Quo modo tota die dans operam studiis, non tantum Theologicis, in quibus minus dubium, sed etiam Juris, Medicinæ, Mathematicæ, & aliis non peccat; quamvis aliqui contra velint, ut videre est apud Abbatem, in d. c. n. 4. *h. r.* cum studium ordinetur tantum ad mentem illuminandam & perficiendam, & nihil habeat servile. Non rectè obijciunt, ea ratione licere etiam ad discere mechanicas artes die festo, quod intellectum perficiant; nam instructio in iis fit per exteriores actus serviles. Hinc licitum est docere die festo quamcunque scientiam & artem, prout ad mentem instruendam pertinet, sive voce, sive scripto, quia hoc totum est liberale.

Q. An liceat scribere die festo? Resp. Scripturam esse potius mentis opus, cum sit quedam locutio permanens, atque ita non tam servile, quam liberale opus non tantum, si quis proprios conceptus exprimat, sed & alienos excipiat, uti discipulus magistri, etiam mercede media; Navarr. in Summa cap. 13. n. 12. & 14. quia huiusmodi merces non facit mutari conditionem rei, ut fiat servilis, quæ ex se est liberalis. Quod videtur etiam di-

cca-

eedum in nuda transcriptione instrumenti alicujus ; cum nihilominus sit mentis opus : quamvis ea de re quidam dubitent , & aliud velit Navarr. *d. locorum. 14.* Cujus opinio posset procedere in isto hominum genere , quos publica potestas aut propria voluntas ad hoc occupationis genus destinavit , ut servitent communi , quales sunt servi ac ceteri opifices : Nihil facit , quod imprimere libros sit servile ; quia id non fit per modum locutionis & expressionis conceptuum mentis , uti scriptio , sed per actionem merè mechanicam , componendo ac disponendo literas singulas , atque imprimendo , quod mechanicum & servile , atque ita illicitum die festo.

5 Quid de actu pingendi dicendum ? Posset videri , non esse servilem magis , quàm scribendi , cum sit opus mentis , ad ejus informationem ordinatum : eparrat enim quodammodo pictura historias , atque ita die festo licere videtur . Tuius tamen inter servilia ponitur , die festo prohibita , sive pretio , sive liberaliter fiat , quia hoc non variat rationem operis servilis : quale est actus ille , continens opus corporale terminatum ad materiam extrinsecam , dirigibile per artem mechanicam ; ad instar artis sculpendi & conflandi imagines , quam constat esse mechanicam , & die festo illicitam . Neque enim magis , quam illa , exprimit conceptus mentis , & non tendit per se , ut illam instruat : atque ita non est opus doctrinæ & disciplinæ , uti est scriptura .

6 Inter facere inter servilia non ponitur & die festo citra peccatum licet ; cum animum non impediat , quod minus Deo vacet , audita tamen Missa . Nisi circumstantiæ quid servile includant : quo modo etsi licitum sit currum vehi , non licet tamen , citra præcepti violationem , unâ res transvehere , quia id ipsam est servile . * Simile iudicium est de saltu , & actibus musicis vocum , instrumentorum , qui inter artes liberales ponuntur , atque ita non prohibiti : quamvis fisis , qui non facit opus servile , sit malus , qui non ad huius , sed ad alterius præcepti violationem pertinet .

8 Q. An liceat venari , piscari die festo : Resp. Navarrum , *d. cap. 13. num. 21. vers. 6. negare*

opus esse servile piscari , atque ita die festo licitam videri venationem etiam quæstus causa . Verum patet ex *cap. 3. h. t.* piscationem die festo illicitam esse , cum ibi permittatur ex necessitate , ut aliàs non sit permissa : piscationi autem similis est venatio , Ratio est , quia non fit sine opere corporali , eoque gravi , ut inter illicita die festo opera possit poni ; nisi moderata sit , & gratia recreationis vitandique otii eam excuset . Videtur & consuetudo excusationem aliquam dare , quæ ut potest legem humanam remittere , ita & opera , lege humana prohibita , licita facere .

9 Quid de actu bellandi dicendum ? Videtur opus actualis militiæ , & pugnæ de se servile esse , sive bellum sit iustum , sive iniustum , cum hoc non variat rationem prohibitionis : quia licet regimen militiæ sit potius opus mentis , quam corporis , ipse tamen actualis congressus potius est corporis actus , habetque multa servilia . Ut nihil faciat , quod exerceatur etiam ab ingenuis & nobilibus , habetque adjunctam nobilitatem , nam ea procedit nisi ex fine remoto , quia scilicet tendit ad Reipubl. defensionem per ostentationem virium , & indicium præstantis animi , unde quædam nobilitas & fama acquiritur , cum proximus sit in actuali usu corporis , de se servili , non liberali .

Nihil facit , quod Imper. in *l. Advocati Cod. De advoc. divers. jud.* militiam & studium in honore comparet : nam ista comparatio non est in omnibus , & neitquam in intrinsicis conditionibus , sed tantum quoad utilitatem & necessitatem eorum in bonum publicum .

11 Nihil etiam facit , quod *l. C. in l. Divus D. h. t.* dicat , ea , quæ ad militarem disciplinam pertinent , diebus etiam feriatis esse peragenda : nam loquitur de quibusdam exercitationibus & demonstrationibus militaribus , quæ de consuetudine ex morali necessitatis ratione fieri solent etiam feriato die magis commodè , quam aliis ; & præterea habent parum aut nihil servilis operis . Posset etiam ista lex accipi de bello defensivo , quod licitum quæcumque die facit necessitas , *can. Si nulla xxiii. q. 8.* Quamvis & aggressivum licitum faciat occasio comparandi victoriam , quæ

quæ semel amissa non facile redit, arg. c. 3. h. sit. ubi occasio facit licitum, quod alias illicitum.

12 Sunt & quædam opera non servilia prohibita, de quibus in c. 1. h. 1. Primò, Mercatus; quo nominæ venit contractus emptionis, locationis, permutationis. Præcipue prohibita sunt publicæ venditiæ, cum magno hominum concursu fieri solita. Idem est iudicium de privatis nundinis. Fiunt tamen publicæ etiam die festo plebis, ac in locis. Fiunt & elocationes rerum diebus festis, quas consuetudo videtur excusare. Sunt tamen venditiæ, quantum fieri potest, & moderandæ, ut non introducantur, & introductæ non extendantur.

13 Secundo, prohibentur ea, quæ concernunt judiciales processus, c. fin. h. r. veluti citare, in processu procedere, testes examinare, sententiam ferre, quia spectant hæc ad strepitum iudiciale, d. c. fin. prohibitum.

14 Ubi quaeritur, An citatio die festo facta sit valida? Resp. Citationem die festo intimatam, licet pro die feriato, esse omnino nullam, cum d. c. fin. non tantum prohibeat actus judiciales, ad quos illa spectat, sed etiam annullat, siue decretum emanarit à iudice die festo, & omnino nulliter, siue etiam validè die profesto: nam vitium commissum est in citationis intimatione, quæ eam annullat. * S. m. l. iter nulla est citatio pro die festo, ut scilicet tunc quis compareat & respondeat, etiam si intimatio facta sit die non feriato; quia canon vult actus judiciales cessare diebus festis, ne homines à divinis avertantur.

15 Ubi quaeritur, An citatus ad diem feriatum teneatur comparere die sequenti non feriato? Resp. Si expresse & formaliter quis citatus fuerit pro die festo, veluti D. Joannis, omnino nullum & invalidum esse actum, & ne quidem teneri citatum comparere die proximè sequenti non feriato, quod directè sit contra præceptum de observatione festorum, ut nihil operetur, & nullum producat effectum. Si non exprimat dies festus, sed certus dies mensis, in quaerit forte festum incidit non videri esse actum contra legem, ideoque non irritum, & obligari citatum parere, ut potest, scilicet proximo die habili. Unde moris est in citatione addere, Si iudicis dies fuerit, a-

liàs prima die iudicis & c. Citatio facta usque ad diem festum iusta est, cum tantum contineat prorogationem temporis, intra quod compareat reus, Abbas in d. c. fin.

Et hæc ita quoad ferias in honorem Deitæ ductas: nam quoad inductas causa hominum, volunt valere citationem factam pro feriato tempore, licet non cogatur comparere citatus. Si tamen compareat, & sententia feratur, ea valebit, l. 1. D. h. r.

An die festo liceat appellationem interponere? R. Posset videri, appellationis interjectionem spectare ad strepitum iudiciale, sicut spectat prosecutio, ideoque esse prohibitam uti hæc est prohibita, Facit, quod nullibus Canonum talem det licentiam, & quod videatur venire sub generali præcepto de observatione festorum. Communiter tamen videtur contrarium receptum, Glof. in d. c. fin. & in l. 1. Cod. h. r. Abbas d. c. fin. n. 13. qui volunt omnitemporè appellationem interponi posse. Verum loca ab his allegata non probant hoc ipsum. Isti opinio procedat præcipue in casu necessitatis, quæ aliter periret occasio ejus interponende, per lapsum temporis præfinito, quod est continuum: merito enim tunc conceditur, cum spectet ad defensionem naturalem.

Quid de arbitro dicendum? Resp. Nec posse arbitrum verum procedere, aut sententiam ferre die festo; cum ille procedat modo iudiciali, qui prohibitus in die festo: quo modo expressum est in l. 7. Cod. h. r. nec apud arbitros esse ullam cognitionem iurgiorum die feriato. Arbitrator tamen cum sit tantum amicus conciliator pacis, non impeditur ab exercendo suo munere, Abbas d. c. fin. n. 10. Advocatum posse die festo iudicem informari, citra noxam, est verius, cum nec sit actus iudicialis nec servilis.

Dubitatur & de executione sententiæ ante late, an ea prohibita die festo? Resp. Abbatem in c. fin. n. 22. sup. de iudic. tenere, executionem esse omnino validam, ex eo, quod non sit actus iudicialis, atque ita non contenta sub prohibitione de qua c. fin. h. r. Verius eam esse prohibitam & irritam, juxta d. c. fin. quod licet non loquatur de executione expressæ, tamen cum sententiam ferri prohibeat, etiam executionem fieri prohibet: præcipue cum de

jure civili executio sit prohibita, l. 2. c. 1. *fn. Cod. h. t.* per quod recte explicatur Canonicum, ubi agitur favor religionis. Et facit ratio eadem, cum major sit partium & populi turbatio in executione, quam in sententiae prolatione.

21 Quantum ad actus voluntariae jurisdictionis, illi non sunt prohibiti, cum *d. c. fn.* tantum prohibeantur actus judiciales, & qui eo pertinent, propter strepitum judicalem à divino cultu avertentem, quem non requirunt dicti actus, ut validi sint dicendi. Unde emancipationes, manumissiones recte illis diebus fiunt, uti & super iis acta fieri permittuntur; *l. Actus C. h. t.*

22 Tertio prohibijam est juramentum, *d. c. 1. h. t.* tam super spiritualibus quam temporalibus, propter textum istius generalitatem, quem limitat ad causas temporales, est sine fundamento, nec fert eam limitationem duplex exceptio indistincte proposita, *nisi pro pace, vel alia necessitate.* Et hoc omnino verum est quoad juramentum judiciale.

23 Quaesitum est An extrajudiciale sit licitum die festo? R. Posse videri, nec hoc esse licitum; nam alias superflua subjungeretur specialiter prohibitio juramenti, cum illa sit contenta in prohibitione actuum judicialium. Deinde excipitur ibi juramentum pro pace, quod solet fieri extra judicium in quacumque conventioni; ut necesse sit poni regulam. Sed in contrarium facit quod sic juramentum, alioqui licitum ex objecto, sine, & aliis circumstantiis; ex eo solum poneret speciale peccatum, quod in festo fiat, quod est contra omnem usum & sensum Ecclesiae, & contra rationem, cum nulla sit causa omnia juramenta prohibendi. Dicendum, non esse prohibita ibi sola juramenta judicialia, nec tamen omnia extrajudicialia; sed & quibus contractus & conventa, quae ibi veniunt nomine mercatus, firmantur. Nam cum textus in *d. c. 1.* duo prohibeat, & addat juramentum, quod illa solent firmari, eatenus etiam illud prohiberi, dicendum, non item generaliter. Et facit eò exceptio subjuncta, *nisi pro pace.* quale juramentum non est judiciale, sed pertinet ad juramenta conventionum & humanarum obligationum. Ideo autem istud excipitur specialiter, quia pium opus est, pacem procurare, ut in diebus etiam festis de-

beat esse licitum. Notanda autem est differentia inter prohibitionem quoad contractus & actus judiciales, eoque spectantes, nam hi omnino sunt irriti *d. c. fn. in fine*, non etiam isti à quibus lex vult quidem abstinendum esse, non tamen eos irritos declarat.

Obligatio hujus prohibitionis, quia materiam gravem continet, ordinatur ad gravissimum finem, qui est cultus divinus. Ut ponat reatum mortalem ejus transgressio, licet in individuo possit esse venialis, ex levitate meretricis; aut excusari ex conscientia erronea probabilis, aut etiam in advertentia simplici.

Durat autem istius praecipui obligatio toto tempore diei civilis xxiv. horarum, qui varie computatur. In lege veteri à vespera usque ad vesperam, quò se refert, *c. 1. h. t.* de cuius intellectu disputatur, ut videre est apud Covarr. 4. *Vna Resol. c. 19. n. 9.* Hodie juxta regularem Ecclesiae usum, à media nocte usque ad mediam noctem, secundum morem Romanum, *l. More, 8. D. h. t.* Ubi Glossi tradit apud aliquos ab occasu ad occasum, aut ab ortu ad ortum computari. Posset & in Ecclesia dari praecipuum vocandi in festo pro dimidio tantum die, ut ab ortu Solis usque ad meridiem, quòd ista determinatio nunc sit de jure Ecclesiastico, neque enim hodie obligat lex antiqua.

Hæc de præcepto observandi ferias. Sub quo non veniunt opera naturalia, edere, bibere, & alia, quae corpus humanum vitare non potest, etiam in diebus festis, ut in dul. exui, & similia, quòd non sint servilia, cum per artem non dirigantur. Sunt autem causae excusantes ab ejus observatione.

1. Necessitas imminens, quæ præveniri non potuit, ut propriae conservationis vel sustentationis vitæ & familiae; quia intentio Ecclesiae non est obligare cum tanto gravamine. Facit enim necessitas licitum, quòd alias illicitum, cum legem non habeat *c. quod non est inf. De R. I.* Sic excusantur pauperes operantes die festo, qui aliàs se suamque familiam sustentare non possent. Caveant tamen secretò & sine scandalo id agant, & sit necessitas certa. Agricola quoque, ingruente pluvia, licetè laborant, ut segetes tueantur; uti & si festo die colendi terram occasio se offerat.

Q que

quæ aliis non data, ne occasione momenti pereat commoditas, cœlesti provisione concessa, ut ait Imp. l. 3. Cod. h. r. Ea de causa etiam indulgetur alicuius capere: interdere die festo, si ejus rei alias non facili offeratur occasio, c. 3. h. r. Excusat mulier magis necessitas Reipubl. cui potius subveniendum quam propria. Item necessitas proximi etiam privata, non tantum si agatur de vita ejus, sed & si de facultatibus conservandis. Sic licet chirurgus alicujus venam fecerit, si valetudo postulet: licet ad extinguendum ignem, qui domum alterius attingit, die festo subvenitur, cum inducta pro caritate, non debeant contra caritatem militare. Pauperi & inopi rectè succurritur per opus servile, si necessitas inest pro illo die, non alias.

28 II Dant omnino excusationem opera pietatis in divinum cultum tendentia, licet de se servilia, uti campanas pulsare, onera deferre, tabulatum in usum istius diei efficere, viam, templum, altaria ornare. Consulendum tamen pridie hæc fiant, si sit commoditas. Præcipue actio mundandi templum scopis, veltiendi parietes auleis & tectis, non reservanda in diem festum; neque enim deerit culpa, saltem venialis, nisi contemptus letalem ponat. Quæ omnia probantur arg. c. 1. h. r. & c. fin. ibi, nisi necessitas urgeat, vel pietas aliud suadeat.

29 III. Excusat etiam, saltem à mortali, materia levitas, & opus parvi temporis. Sic excusant plerique tendentem barbam ab omni peccato, si pridie non licuit, vel saltem à letali. Distinctis tamen vicibus eodem die exercens servilia parvo tempore, quæ conjunctim ponunt tempus notabile, non est extra culpam letalem; quod tempora illa parva in unum coalescant, & notabile tempus ponant, in festi violationem. Dico, eodem die; nam si diversis diebus, modica illa tempora non coalescant, propterea quod cujuslibet diei obligatio eo transacto cesset, ut continuatio fieri nequeat; Uti nec si eodem die plures modico tempore operentur; quia neque modica illa singulorum tempora possunt dici coalescere, cum cujuslibet culpa non excedat venialem, quæ non potest transire in letalem. Nam tunc veluti una ponetur ex pluribus aggregatis. Quod dici non potest, cum non sciatur, in cuius persona ponenda sit; non enim magis in

unius, quam alterius: omnes autem ea costringere nequeat.

Disputatur, Quantum temporis spatium cessatur modicum? R. Esse, qui tradant, modicum esse, quod non attingit tertiam diei partem. Verum ea sententia non nititur probabili ratione, & præjudicat multum isti præcepto. Probabilior est eorum opinio, qui ad horam restant, quod respectu totius diei vicissima pars non possit dici nimia nec excedere modicum tempus: ut per consequens non ponat letalem culpam. Videtur tamen tempus minus hora ponere violationem festi, nec vacare gravi culpa quam in re arbitrio iudicis standum.

IV. Facit & consuetudo, aliqua esse exempta ab istius præcepti prohibitione: illa enim legi humanæ derogat, eam limitat, interpretatur. Sic actio coquendi & præparandi cibos ex se est servilis, & sub præcepto illo continetur, saltem quoad ea, quæ pridie fieri commode possunt, eoque videtur facere, quod habetur Exodi c. 12. *Die prima erit sancta atque sollemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis, nihil operis facientis in eis, exceptis his quæ ad vesendum pertinent*: ex consuetudine tamen populi Christiani etiam quos ea exempta, vel altem ista exemptio consuetudine aucta. Nam ad ordinarium victum [cujus præparatio numquam inhibita ab Ecclesia] non erant necessarii pastilli, & alij cibi artificiosi, qui magno constant labore, per consuetudinem tamen permittuntur, & præparatio ciborum ad omnes has delicias ampliata, quamvis coarctanda sit ad ea, quæ convenienter pridie fieri nequeunt.

Eximit denique dispensatio superioris ab observatione præcepti, qualis est Pontifex, Episcopus, aut ordinarius Episcopalem habens jurisdictionem: imò & Pastor loci, in Episcopi absentia, aut si non potest facile ad superiorem recurri. Subst. tamen causa rationalis, quia non facile recedendum à jure semel posito, nec in eo dispensandum. Nec rectè obijcies, causam necessariam per se excusare, ut inutilis sit dispensatio: nam non omnis causa per se sufficit ad tollendam obligationem, sed tunc demum, cum tanta est necessitas, ut constet clarè legem non obligare, Navarr. in Summa c. 17.

Dicta de observatione festorum non concernunt tantum festa, quae ubiq; observanda, sed etiam, quae in loco singulari, sive statutis Episcopaliibus, sive etiam consuetudine inducta. An autem inducta possint per laicorum statuta, dictum supra, Tit. de Constitut. num. 30.

Posterioris generis feriae imponuntur à Principe, ex occurrente causa victoriae, natae prolis, unde & vocantur Imperiales, quod ipse solus eas indicat, l. 1. C. h. t.

33 Q. An feris renuntiari, per partes possit? R. Solemnibus in honorem Dei inductis non renuntiari, uti nec repentinis, inductae enim sunt in honorem & favorem superioris, nemo autem nisi favori suo renuntiat, l. penult. C. de patris. Ut renuntiatio ista procedat in feris mesium, vindemiarum, c. ult. h. t. quod in favorem privatorum principaliter sunt inductae, quae competunt non rusticis tantum, sed & non rusticis, & otiosis, cum l. 1. De h. t. indistincte loquatur, ut notat tibi Glossa.

TITULUS X.

De Ordine cognitionum.

SUMMARIUM.

- 1. Causa criminalis praesudicat civili.
- 2. Possessoria causa praemittenda causa proprietatis.
- 3. Prajudicialis suspendit decisionem principalis.

Ordine deinceps cognoscenda, qui exigit causas praeponderantes praecognoscenda. Hinc causa criminalis praemittitur civili, nisi plus periculi sit in civili, l. fin. C. de ord. judicior. Potest tamen & simul utraque disceptari & dirimi, si simul utraque proponatur, l. 3. C. d. tit. Possessorium potius est in petitorio, ut dicitur infra Tit. XII. etiam si agatur de crimine, l. 1. C. de appellat. quod principaliter sit in possessione, quia interim, dum de crimine agitur, careret dejectus in sui detrimentum, & periculum esset, ne ad manus venirent partes, possessionis obtinendae causa, propter ejus commoda. Unde spoliatus ante omnia restituendus, nec audiendus, spoliator ante restitutionem, nisi per modum exceptionis spoliationem ob-

spoliat, c. 2. & fin. h. t. & inf. tit. 13. de restit. spoliat.

Prajudicialis quoque causa suspendit principalis causae decisionem. Sic hereditatis petitio cessat, donec causa status aut natiuitatis obiecta sit decisa, c. 3. h. t. Et lis super matrimonio suspenditur, donec consanguinitatis liquetur obiectio, c. 1. h. t. Hujus enim decisio illi praedictum facit, l. 1. C. h. t. Exceptio quoque testibus obiecta prius excutienda, quam testimonium earum accipiatur. Tractanda autem quaestio praedicta coram eodem iudice, licet alius non competente, l. 1. C. de ord. judic. Nisi tamen fuerit causa alterius fori, quae nequidem incidenter à laico definienda, c. Lator inf. qui filii sine legit. & c. pen. h. t. ubi hereditatis quaestio coram laico pendens non impedit quaestioem matrimonii remitti ad Ecclesiasticum.

TITULUS XI.

De plus petitionibus.

SUMMARIUM.

- 1. Plus petere quot modis quis dicatur.
- 2. Poena plus petentis.

Plus iusto nihil debet continere libellus. Plus iusto contraere est quatuor modis, scilicet re, loco, tempore, causa, quos explicat cap. 1. h. t. circa finem. Poena plus petentis esse dicitur, quod reus, qui plus petens in expensas teneatur reo, licet non ad interese: tempore plus petenti iudiciae duplicentur, nec alter cogatur litem excipere, nisi expensis sibi solutis. Videantur dicta infra Tit. de actionib. §. plus autem & rit. C. de plus petitionib.

TITULUS XII.

De causa possessionis & proprietatis.

SUMMARIUM.

- 1. Possessio quid?
- 2. Alia est Civilis, alia Naturalis.

2

3. Quo